

OLIIY TA'LIMDA "SIFAT" TUSHUNCHASI, KO'P QIRRALI XUSUSIYATI VA O'LCHOVLARI

Abdullayev Javohir Ismoil o'g'li

tayanch doktorant

Jizzax davlat pedagogika universiteti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola oliy ta'lim sifati ko'p qirrali tushuncha bo'lib, u turli jihatlarni o'z ichiga oladi, ularning har biri ta'lim muassasasi samaradorligini baholash va ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Oliy ta'lim sifatining turli o'lchovlarini o'rganish, uning kontseptual asoslari, xususiyatlari va o'lchovlarini o'rganishga qaratilgan. Ushbu maqola ko'p qirrali jihatlarni tushunish orqali manfaatdor tomonlar ta'lim natijalari va tajribalarini yaxshilash uchun hamkorlikda ishlashi mumkin.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim sifati, Ko'p qirrali o'lchovlar, Samaradorlik, Ta'lim sifatini oshirish, Talabalarga qaratilgan yondashuv, Fakultet ekspertizasi, Infratuzilma, Ijtimoiy ahamiyat, Akkreditatsiya, Reytinglar, Talabalarning fikr-mulohazalari, Natijaga asoslangan baholash, Doimiy takomillashtirish, Ishtirok etish, Turli xillik, Benchmarking, Taqriz, Institutsional baholash.

АННОТАЦИЯ

В данной статье качество высшего образования представляет собой многогранное понятие, включающее в себя различные аспекты, каждый из которых имеет решающее значение в оценке и обеспечении эффективности образовательного учреждения. Изучение различных измерений качества высшего образования направлено на изучение его концептуальных основ, характеристик и измерений. Понимая многогранные аспекты этого документа, заинтересованные стороны могут работать совместно над улучшением результатов обучения и опыта.

Ключевые слова: Качество высшего образования, Многомерные измерения, Эффективность, Повышение качества образования, Студенто-ориентированный подход, Экспертиза профессорско-преподавательского состава, Инфраструктура, Социальная значимость, Аккредитация, Рейтинги, Обратная связь со студентами, Оценка на основе результатов, Постоянное совершенствование, Участие, Разнообразие, бенчмаркинг, обзор, институциональная оценка.

ABSTRACT

In this article, the quality of higher education is a multifaceted concept that includes various aspects, each of which is crucial in evaluating and ensuring the effectiveness of an educational institution. The study of various dimensions of the quality of higher education aims to study its conceptual foundations, characteristics and dimensions. By understanding the multifaceted aspects of this paper, stakeholders can work collaboratively to improve learning outcomes and experiences.

Keywords: Quality of higher education, Multidimensional dimensions, Effectiveness, Improving the quality of education, Student-centered approach, Faculty expertise, Infrastructure, Social relevance, Accreditation, Rankings, Student feedback, Outcome-based assessment, Continuous improvement, Participation diversity, Benchmarking, Review, Institutional Assessment.

KIRISH

Oliy ta'limdagi sifat murakkab va ko'p o'lchovli tushuncha bo'lib, an'anaviy ko'rsatkichlardan ham oshib ketadi. U turli jihatlarni, jumladan, ta'lim samaradorligi, talabalar qoniqishi, professor-o'qituvchilarning tajribasi, infratuzilma va ijtimoiy ahamiyatga egaligini o'z ichiga oladi. Ushbu maqola oliy ta'lim sifatining ko'p o'lchovli xususiyatlarini ochib berishga, uni o'lchash va ta'minlash uchun qo'llaniladigan turli jihatlar va metodologiyalarni o'rganishga intiladi.

Oliy ta'lim sifatining kontseptual asoslari:

Oliy ta'lim sifati akademik mukammallikdan ancha uzoqqa cho'ziladi. U bir nechta o'lchamlarni o'z ichiga olgan keng qamrovli ramkani o'zida mujassam etgan:

Ta'lim samaradorligi: Bu o'lchov muassasalarning belgilangan ta'lim natijalariga javob beradigan, tanqidiy fikrlashni rivojlantiradigan va talabalarni haqiqiy dunyo muammolariga tayyorlaydigan yuqori sifatli ta'lim berish qobiliyatiga qaratilgan.

Talabaga yo'naltirilgan yondashuv: Sifat talabalarning turli ehtiyojlarini qondirishni, jumladan, qo'llab-quvvatlash xizmatlarini, shaxsiylashtirilgan ta'limni va yaxlit rivojlanishga yordam beradigan inklyuziv muhitni o'z ichiga oladi.

Fakultet ekspertizasi va rivojlanishi: O'qituvchilarning malakasi va tajribasi ta'lim sifatiga sezilarli hissa qo'shadi. Uzlüksiz kasbiy rivojlanish, o'z sohasidagi tajriba va innovatsion o'qitish metodologiyasi muhim jihatlardir.

Infratuzilma va resurslar: Tegishli infratuzilma, eng zamonaviy jihozlar, yangilangan texnologiyalar, kutubxonalar va tadqiqot resurslari berilayotgan ta'lim sifatiga sezilarli hissa qo'shadi.

Jamiyatga aloqadorlik: Institutlar o'z dasturlarini jamiyatning rivojlanayotgan ehtiyojlariga moslashtirishi, bitiruvchilarning bozor talablari va jamiyat ehtiyojlariga mos keladigan ko'nikmalar bilan jihozlanishini ta'minlashi kerak. [1]

Oliy ta'limda **“sifat”** tushunchasi ko'p qirrali va dinamik bo'lib, ta'lim muassasalari va dasturlari samaradorligi va qiymatini birgalikda belgilovchi keng ko'lamli o'lchovlarni o'z ichiga oladi. “Sifatli ta'limning asosiy ko'rsatkichi bu o'rganuvchilarning qay darajada o'zlashtirganliklari bilan o'lchanadi. Bu esa o'qituvchilarning belgilangan o'quv dasturlariga muvofiq ta'lim oluvchilarni baholash orqali, shuningdek, ish muhitida o'qituvchining o'z ishidan mamnun

bo'lishida namoyon bo'ladi”. Doimiy o'zgaruvchan ta'lim muhitida bu o'lchovlarni tushunish ta'lim muassasalari va manfaatdor tomonlar uchun juda muhimdir.

Sifat o'lchovlari:

1. Akademik mukammallik. U oliy ta'lim sifatining asosi bo'lib o'quv dasturlarining qat'iyligini, professor-o'qituvchilarning tajribasini va talabalarning ilmiy yutuqlarini o'z ichiga oladi. Asosiy ko'rsatkichlar bitiruv darajasi, professor-o'qituvchilarning malakasi, tadqiqot natijalari va muassasa obro'sini o'z ichiga oladi.

2. Ta'lim sifatini aniqlashda o'quv dasturini ishlab chiqish va yetkazib berish, shuningdek, pedagogik yondashuvlar muhim rol o'ynaydi. Tanqidiy fikrlash va amaliy ko'nikmalarni rivojlantiruvchi tegishli, dolzarb o'quv dasturi muhim ahamiyatga ega. Faol ta'lim va innovatsion texnologiyalar integratsiyasi kabi samarali o'qitish usullari ham sifatga hissa qo'shadi.

3. O'quv natijalarini baholash sifatning muhim o'lchovidir. Bu talabalar o'zlarining ta'lim tajribasidan nimani olganliklarini baholashni o'z ichiga oladi. Bu o'lchov o'quvchilar o'z dasturlari bo'yicha kutilgan bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirganliklarini tekshiradi.

4. Tegishli jismoniy va texnologik resurslardan foydalanish asosiy hisoblanadi. Ta'lim muassasalari samarali o'qitish va o'qitishni qo'llab-quvvatlash uchun zamonaviy kutubxonalar, laboratoriyalar va onlayn platformalar bilan ta'minlashi kerak. Kerakli mablag', yaxshi ta'mirlangan ob'ektlar va qo'llab-quvvatlovchi infratuzilma muhim ahamiyatga ega.

5. O'qituvchilarning tajribasi, tajribasi va majburiyatlari ta'lim sifatiga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Doimiy kasbiy rivojlanish, tadqiqot imkoniyatlari va xilma-xil va inklyuziv o'qituvchilar tarkibi har tomonlama ta'lim muhitiga hissa qo'shadi.

6. Sifatli muassasalar akademik maslahatlar, maslahatlar, martaba xizmatlari va darsdan tashqari tadbirlarni o'z ichiga olgan keng qamrovli yordam xizmatlarini taklif qiladi. Ushbu xizmatlar talabalarga akademik, hissiy va ijtimoiy jihatdan rivojlanishiga yordam beradi.

7. Tashqi baholash va akkreditatsiya jarayonlari muassasa sifati haqida qimmatli tushunchalarni beradi. Taniqli organlarning akkreditatsiyasi muassasalarning belgilangan standartlarga javob berishini va doimiy ravishda takomillashishini ta'minlaydi.

8. Oliy ta'lim muassasalari tadqiqot va innovatsiyalar sohasida yetakchi bo'lishi kerak. Ularning bilim va jamiyat taraqqiyotiga qo'shgan hissasi sifat ko'rsatkichidir.

9. Inklyuzivlik va xilma-xillikni rag'batlantirish yuqori sifatli ta'lim uchun zarurdir. Institutlar teng huquqli foydalanishga, turli xil talabalar va professor-o'qituvchilar tarkibiga hamda inklyuziv siyosat va amaliyotlarga intilishi kerak.

10. Qarorlar qabul qilish, moliyaviy boshqaruv va boshqaruvda shaffoflik muhim ahamiyatga ega. Institutlar o'z manfaatdor tomonlari, jumladan, talabalar, professor-o'qituvchilar va keng jamoatchilik oldida javobgar bo'lishi kerak.[2]

Oliy ta'lim sifatining xususiyatlari:

Oliy ta'lim sifati turli ko'zga tashlanadigan xususiyatlar orqali namoyon bo'ladi: Obro' va akkreditatsiya: Tegishli akkreditatsiyaga ega bo'lgan nufuzli muassasa ko'pincha sifatli ta'lim va belgilangan standartlarga rioya qilishni anglatadi.

Doimiy takomillashtirish: Sifat institutlari fikr-mulohazalar va o'zgaruvchan ta'lim paradigmalari asosida doimiy baholash, baholash va takomillashtirishga intiladi.[3]

Talabalarning muvaffaqiyati: Oliy bitiruv ko'rsatkichlari, ishga joylashish va talabalarning ta'limdan keyingi muvaffaqiyatli natijalari sifatning asosiy ko'rsatkichlari hisoblanadi.

Ishtirok etish va xilma-xillik: Turli xil talabalar jamoalarini qo'llab-quvvatlaydigan va maktabdan tashqari mashg'ulotlarga va jamoat xizmatiga jalb qilishni rag'batlantiradigan muassasalar ko'pincha har tomonlama ta'lim tajribasini bildiradi.[4]

Oliy ta'lim sifatini o'lchash uchun bir nechta metodologiya va vositalar qo'llaniladi. Akkreditatsiya va reytinglar: Akkreditatsiya organlari va global reytinglar tadqiqot natijalari, o'qitish sifati va infratuzilma kabi omillarni hisobga olgan holda institutsional sifatni baholash uchun turli parametrlarni baholaydi.

Talabalarning fikr-mulohazalari va so'rovlari: Talabalarning fikr-mulohazalarini yig'ish ularning tajribalari, qoniqish darajasi va yaxshilashga muhtoj bo'lgan sohalar haqida qimmatli tushunchalarni beradi.[5]

Natijaga asoslangan baholash: Ta'lim natijalarini va bitiruvchilarning kasbiy faoliyatidagi muvaffaqiyatlarini baholash taqdim etilayotgan ta'lim samaradorligini aniqlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Tengdoshlarni ko‘rib chiqish va taqqoslash: Tengdosh institutlar bilan qiyosiy tahlil va belgilangan standartlarga nisbatan taqqoslash sifat nuqtai nazaridan muassasa mavqeini tushunishga yordam beradi.[6]

XULOSA

Oliy ta‘limda sifat tushunchasi ko‘p qirrali bo‘lib, akademik mukammallikdan tashqari turli jabhalarni o‘z ichiga oladi. Bu ta‘lim samaradorligi, talabalarga yo‘naltirilganligi, professor-o‘qituvchilarning tajribasi, infratuzilma va ijtimoiy ahamiyatga egaligini hisobga oladigan kompleks yondashuvni talab qiladi. Turli o‘lchov metodologiyalarini qo‘llagan holda, muassasalar doimiy ravishda o‘quvchilar uchun yaxlit rivojlanish va yaxshi natijalarni ta‘minlab, berilayotgan ta‘lim sifatini oshirishga harakat qilishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Harvey, L. va Green, D. (1993). Sifatni aniqlash. Oliy ta‘limda baholash, 18(1), 9-34.
2. Ochilova B. M. 2023-yil, 22 – noyabr, Ta‘limda mukammallik: xorij nazariya va modellari. “RAQOBATBARDOSH KADRLAR TAYYORLASHDA FAN – TA‘LIM – ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI ” MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA. 75-76.
3. Knight, P. (2001). Murakkablik, javobgarlik va maktabni yaxshilash. Journal of Educational Administration, 39(4/5), 364-377.
4. Oliy ta‘lim sifatini ta‘minlash agentligi (QAA). (2018). Oliy ta‘limda sifatni tushunish.
5. OECD. (2007). Sifat va dolzarblik: Ta‘lim bo‘yicha xalqaro hisobotlarning qisqacha mazmuni.
6. Altbach, PG, Reisberg, L. va Rumbley, LE (2009). Global oliy ta‘lim tendentsiyalari: akademik inqilobni kuzatish.